

БЕРЕЗЕНЬ

ЖУРНАЛ „ПІДКАРПАТСЬКИЙ СТУДЕНТ”

до 90-річчя заснування першого періодичного видання
закарпатських студентів (Прага, 1922)

Одним із позитивних наслідків входження Закарпаття (Підкарпатської Русі) до складу Чехословацької Республіки стала поява в місцевій молоді можливості здобувати освіту у вищих навчальних закладах чехословацьких міст (на той момент передусім у м. Празі). Перша невелика група закарпатських студентів прибула до столиці ЧСР вже навесні 1920 р. Переважно це були студенти, які до рішення Паризької мирної конференції здобували вищу освіту в Будапештському університеті та інших вишах Угорщини. Восени того ж року до них приєдналося близько двадцяти нових слухачів празьких вищих шкіл із числа нещодавніх випускників закарпатських гімназій. Невдовзі в Празі було створено дві громадські організації закарпатських студентів, покликані вирішувати їх основні проблеми, передусім пов'язані із соціальним захистом. Закарпатські студенти-русофіли створили гурток (від 1927 р. – товариство) „Возрождение” (засновано у грудні 1920 р.), а студенти, які мали проукраїнські погляди, заснували у березні 1921 р. „Союз Соціальної Помочи для Подкарпаторуських Студентов” (від 1927 р. – „Союз Підкарпатських руських Студентів”). Згодом ці об'єднання стануть флагманами громадського руху закарпатського студентства в міжвоєнній ЧСР, через лави яких у 1920–1930-х рр. пройшло чимало відомих згодом громадсько-політичних і культурно-освітніх діячів краю.

На початок 1920-х рр. припадають і спроби створення закарпатськими студентами власних періодичних видань, які б інформували громадськість краю про студентське життя. Перша така спроба була зроблена навесні 1922 р., коли члени „Союзу Соціальної Помочи для Подкарпаторуських Студентов” розпочали в Празі видання щомісячного журналу під назвою „Подкарпатский студент”. Відповідальним редактором часопису став активний діяч „Союзу...”, студент медичного факультету Карлового університету Олександр Фединець – згодом відомий далеко за межами Закарпаття хірург, професор Ужгородського університету. Журнал виходив у вигляді 8-сторінкової брошури формату А5.

Тут публікувалися інформаційні матеріали про діяльність студентських організацій, статті, присвячені соціальним проблемам закарпатського студентства та художні твори деяких активістів студентського руху. Мова часопису була українською із етимологічним правописом та використанням місцевих діалектичних форм: „Приняли ми за офіційний язык в урядових сообщеніях спередвоєнний подкарпацько-руській язык, с грамматикою тих же письменников”, – офіційно повідомляла редакція журналу.

У 1922 р. з'явилося лише 2 номери „Підкарпатського студента”, після чого його видання припинилося. Причиною цього стало подорожчання поліграфічних послуг в Чехословаччині на 100 %. Щоправда члени „Союзу...” мали намір відновити видання при першій появі фінансових можливостей. Спочатку повідомлялося, що видання буде відновлено на початку 1922–23 навчального року, однак цей задум так і не був реалізований. А вже у грудні того ж року студенти (за згодою передплатників) перерахували залишок передплатного фонду журналу на будівництво Народного Дому товариства „Просвіта” в м. Ужгороді, чим підтвердили свою патріотичну позицію. Офіційно ж про закриття часопису було повідомлено через пресу навесні 1923 р.

Недовге існування часопису „Підкарпатський студент” не дає підстав стверджувати про його особливий внесок у розвиток закарпатської журналістики. Однак беззаперечним є те, що видання журналу було знаковою подією в процесі становлення громадського руху закарпатського студентства в ЧСР і першою самостійною видавничою спробою громадсько-активної молоді краю.

КОСТЯНТИН КУЦОВ

Джерельні приписи:

1. Загальна бібліографія Подкарпатя : з дод. : 1. Бібліографія подкарпатської руської літератури, 2. Бібліографія подкарпатської руської історії літератури. – Факс. вид. / зложили : Н. Лелекач, И. Гарайда ; передм. Д. Данилюка ; післямова В. Падяка. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2000. – 214 с. – портр.
Див. поз. : [про журн. „Підкарпатський студент”]. – 683.
2. Куцов, К. О. Періодичні видання та видавнича діяльність підкарпатських студентів в навчальних закладах Чехословацької Республіки (20–30-ті рр. ХХ ст.) : [в т. ч. про журн. „Підкарпатський студент”] / К. О. Куцов // Науковий вісник Ужгородського університету : сер. : Історія. – Вип. 24. – Ужгород, 2010. – С. 222-229.

3. Делеган, М. Громадська діяльність підкарпатських студентів у вузах Чехословацької республіки : [в т. ч. про журн. „Підкарпатський студент”] / Михайло Делеган // Карпат. край. – 1999. – № 1-3. – С. 66-68.
4. Руське студентство на Підкарпаттю : [в т. ч. про журн. „Підкарпатський студент”] // Свобода-Svoboda. – 1922. – №. 169. – С. 3.

КВІТЕНЬ: 9

ІВАН СТЕПАНОВИЧ ШЛЕПЕЦЬКИЙ

105-річчя від дня народження публіциста,
літературознавця, громадсько-політичного
і культурно-освітнього діяча (1907–1976)

Лікар за фахом і публіцист за покликанням, невтомний дослідник і популяризатор культури рідного краю, громадський діяч і благодійник... Це все про Івана Шлепецького – однієї із найвишніших постатей суспільного та культурного життя українців Закарпаття та Східної Словаччини ХХ століття.

Іван Степанович Шлепецький народився 9 квітня 1907 р. в с. Буківцях на Пряшівщині (нині округ Стропків, Пряшівський самоврядний край, Словацька республіка). В рідному селі він закінчив народну школу, а у 1929 р. здобув середню освіту в Ужгородській державній реальній гімназії.

У 1930 р. І. Шлепецький став студентом медичного факультету Карлового університету в Празі, де із перервами навчався аж до 1948 р., здобувши ступінь доктора медицини (MUDr). В перший період свого навчання в університеті (1930–1935) Іван Степанович проявив себе як один із найвидатніших лідерів громадського руху закарпатського студентства. Він брав діяльну участь в роботі товариства закарпатських студентів-русофілів „Возрождение” („Общество карпаторусских студентов „Возрождение” в Праге”), в якому займав посади скарбника (1931–1934) та заступника голови (1934–1935). Восени 1933 р. І. Шлепецький разом із групою товаришів заснував у Празі товариство православних студентів „Пролом” („Общество карпаторусских православных студентов „Пролом” в Праге”), на чолі якого перебував до 1936 р. В цей період товариство „Пролом” проводило колосальну роботу із соціального захисту